

МВС УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ
ПРЕДСТАВНИЦТВО ФОНДУ ГАНСА ЗАЙДЕЛЯ В УКРАЇНІ

**МЕДІАЦІЯ В СУДОВІЙ, ПРАВООХОРОННІЙ
ТА ПРАВОЗАХИСНІЙ СИСТЕМАХ**

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції
(30-31 травня 2019 року)

Одеса – 2019

УДК 347.9:347.127.15(08)
М42

Статті друкуються в авторському варіанті.
Оргкомітет дозволив собі лише скорочення
статей, які суттєво перевищували пропоновані обсяги

Медіація в судовій, правоохоронній та правозахисній системах:
М42 матеріали міжн. наук.-практ. конф., м. Одеса, 30-31 травня 2019 р.
— Одеса: ОДУВС, 2019. — 253 с.

УДК 347.9:347.127.15(08)

© ОДУВС, 2019

*Андрієнко І. С.,
кандидат юридичних наук, доцент, професор кафедри
цивільно-правових дисциплін ОДУВС*

**ВРЕГУЛЮВАННЯ СПОРУ ЗА УЧАСТЮ СУДДІ
ЯК ВИД ПРИМИРНОЇ ПРОЦЕДУРИ У ЦИВІЛЬНОМУ
СУДОЧИНСТВІ УКРАЇНИ**

Невід’ємною складовою національного механізму захисту прав і свобод особи має стати запровадження й застосування в Україні нових альтернативних способів вирішення правових спорів. Європейський суд з прав людини у своїх рішеннях неодноразово вказував на недосконалість судового захисту в Україні, звертаючи увагу на такі проблеми української судової системи, як недостатня правова

визначеність, недотримання розумних строків розгляду справ, обмеження права доступу до суду, недостатнє дотримання принципів незалежності і безсторонності суду тощо.

Зміни, які торкнулися цивільного процесуального законодавства (нова редакція ЦПК України від 03.10.2017 р.), що направлені на підвищення ефективності цивільного судочинства та приведення його у відповідність до міжнародних норм та стандартів, передбачають таку правову процедуру як можливість врегулювання спору за участі судді. Однак, аналіз норм, які врегульовують нову примирну процедуру, свідчить про наявність ряду питань та неузгодженостей. Зокрема, залишається не вирішеним питання тотожності процедури врегулювання спору за участі судді та медіації.

Світова практика традиційно відносить медіацію до альтернативних методів вирішення спорів та розглядається як процес за якого сторони залучають третю особу або осіб з метою надання ними допомоги у мирному врегулюванні спорів, що виникають із приводу контрактних чи інших правових відносин або пов'язаних з ними.

На відміну від судового розгляду, що є чітко регламентованим та формалізованим, медіація дає можливість гнучкого підходу до вирішення спору з урахуванням всіх аспектів спірної ситуації. Медіація здійснюється на засадах абсолютної добровільності, а сторони медіації самостійно визначають порядок здійснення цієї процедури. Однак, в Україні процедура медіації не регламентована на законодавчому рівні, що значно ускладнює її застосування на практиці.

Згідно норм цивільного процесуального законодавства (ст. 201 ЦПК України), процедура врегулювання спору за участю судді проводиться за згодою сторін до початку розгляду справи по суті. Про такі дії суд постановляє ухвалу, якою одночасно зупиняє провадження у справі. Врегулювання спору за участю судді проводиться у формі спільних закритих нарад або окремо з кожним учасником. Сторони також отримують право брати участь у таких нарадах і у режимі відео конференції. Такі дії мають бути проведені протягом розумного строку, але не більше тридцяти днів з дня постановлення відповідної ухвали. Також виключається можливість повторного проведення згаданої процедури.

На перший погляд такі положення відповідають основних засадам та процедурі медіації. Водночас в Україні з цього приводу існує кілька правових позицій.

Перш за все, врегулювання спору за участю судді слід розглядатися як самостійна модель медіації, так звана «присудова медіація», що інтегрована у судову систему України. Причому прихильники даної ідеї демонструють декілька підходів до розуміння присудової медіації. Відповідно першого підходу, суддя безпосередньо повинен проводити процедуру посередництва за умов, передбачених національним процесуальним законодавством. Інший підхід до присудової медіації відносить процедури, які проводять відповідно до рекомендацій чи постанов судді після прийняття до свого провадження відповідної справи, а також як обов'язковий досудовий порядок в силу приписів закону [1].

Окремо слід зазначити, що програмний документ «Інтеграція медіації в судову систему України» розроблений в межах проекту Ради Європи «Підтримка впровадженню судової реформи в Україні», визначає наступні види судової медіації: добровільна медіація за участю судді-медіатора та процедура врегулювання спору за участю судді [2, с. 11–12]. Перший вид медіації передбачає проходження суддями підготовки з фасилітаційної медіації, що надає можливість їм виступати в якості медіаторів, розділяючи функції судді та медіатора. В такому випадку справа має бути передана від одного судді до іншого, який виступає як медіатор та проводить медіацію в спеціальному приміщенні для медіації. Другий вид примирних процедур – за участі судді, передбачає, що її проводить суддя, в провадженні якого знаходиться справа. Така процедура була запроваджена в межах українсько-канадського проекту з реформування судової системи, вона мала назву «проведення переговорів з досудового врегулювання спору за допомогою судді». У первинному варіанті модель дозволяла судді, який брав участь у регулюванні спору сторін, виносити рішення у справі [3].

Прибічники іншої позиції стверджують, що врегулювання спору за участі судді взагалі не є медіацією, а є окремою процедурою, яка суттєво відмінна від класичної моделі медіації [4].

Серед специфічних ознак, що вирізняють процедуру врегулювання спору за участі судді фахівці виділяють: 1) здійснення суддею в провадженні якого знаходиться справа; 2) можливість урегулювання спору до початку вирішення справи по суті; 3) здійснення процесу врегулювання в межах розумного строку, однак не більше ніж тридцять днів з дня постановлення ухвали про його проведення.

Про відмінність врегулювання спору за участі судді від медіації та за участі судді-медіатора вказує і те, що до повноважень судді нале-

жить можливість запропонувати сторонам шлях мирного врегулювання спору (ч. 4 ст. 203 ЦПК України); під час закритих нарад суддя має право звертати увагу сторони на судову практику в аналогічних спорах, пропонувати стороні та/або її представнику можливі шляхи мирного врегулювання спору (ч. 5 ст. 203 ЦПК України); у разі укладення сторонами мирової угоди затвердити її (п. 4 ч. 1 ст. 204 ЦПК України); у разі недосягнення згоди сторонами справа передається на розгляд іншому судді (ч. 4 ст. 204 ЦПК України).

Також проект Закону України «Про медіацію» від 17.12 2015 р., містить ряд принципових положень, що вказують на чітку відмінність досліджуваних понять. Зокрема, медіатором має бути спеціально підготовлений посередник, який сприяє сторонам конфлікту (спору) в його врегулюванні шляхом структурованого переговорного процесу. Водночас, процедура врегулювання спору за участі судді, передбачена ЦПК, не передбачає залучення підготовленого (сертифікованого) судді-медіатора.

Також у проекті зазначено, що медіатор не залежить від сторін медіації, державних органів, інших юридичних і фізичних осіб. медіація може проводитися медіатором самостійно або за сприяння організації, яка забезпечує проведення медіації. Сторони самостійно обирають медіатора або медіаторів для вирішення їх спору. Тому у фахівців виникає питання: чи може взагалі суддя виступати у ролі медіатора, оскільки, він не є медіатором в силу ані Конституції України, ані Закону України «Про судоустрій і статус суддів», ані Закону України «Про медіацію»?

Таким чином, процедура врегулювання спору за участю судді має ряд особливостей відмінних від ознак класичної медіації, а тому має розглядатися як самостійний вид примирних процедур та окремий інститут цивільного процесуального права.

Список використаних джерел:

1. Грень Н. М. Реалізація права людини на справедливий суд шляхом процедури присудової медіації: теоретико-правове дослідження : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01 – теорія та історія держави і права; історія політичних і правових учень; Нац. ун-т «Львів. політехніка». Львів, 2016. 250 с.

2. Інтеграція медіації в судову систему України: програмний документ (Integration of Mediation into Ukrainian Court System: Policy Paper) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3058845. – Назва з екрана.

3. Регламент порядку проведення переговорів з досудового врегулювання спору за допомогою судді [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://adm.od.court.gov.ua/sud1570/gromadyanam/dosydov/reglament>. – Назва з екрана.

4. Романадзе Л. Ж. Врегулювання спору за участю судді та інші процесуальні новели: вплив на розвиток медіації [Електронний ресурс] / Л. Ж. Романадзе. – Режим доступу: <http://mediation.ua/wpcontent/uploads/2017/05/Statyya-pro-Mediatsiyu-v-proektah-protses-kodeksiv-2.pdf>. – Назва з екрана.

ЗМІСТ

Авдєєва А. В. ЕМОЦІЙНИЙ ІНТЕЛЕКТ В ДІЯЛЬНОСТІ МЕДІАТОРА.....	5
Албул С. В. ДО ПИТАННЯ СТАНОВЛЕННЯ ПОЛІЦЕЙСЬКОЇ МЕДІАЦІЇ В УКРАЇНІ.....	7
Андрієнко І. С. ВРЕГУЛЮВАННЯ СПОРУ ЗА УЧАСТЮ СУДДІ ЯК ВИД ПРИМИРНОЇ ПРОЦЕДУРИ У ЦИВІЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ УКРАЇНИ.....	11
Бабанін С. В. ОСНОВНІ ВИМОГИ ДО НАБУТТЯ СТАТУСУ МЕДІАТОРА В УКРАЇНІ.....	15
Балтаджи П. М. ГУМАНІЗМ: ІДЕЯ, СВІТОГЛЯД, ПРИНЦИП ВИРІШЕННЯ КОНФЛІКТІВ.....	18
Безпалова О. І. ВПРОВАДЖЕННЯ ПРАКТИКИ МЕДІАЦІЇ В ДІЯЛЬНІСТЬ ОРГАНІВ ПОЛІЦІЇ ЩОДО ПРОФІЛАКТИКИ ВИПАДКІВ НАСИЛЬСТВА У ДИТЯЧОМУ СЕРЕДОВИЩІ (НА ПРИКЛАДІ ДОНЕЦЬКОЇ ОБЛАСТІ).....	21
Берендєєва А. І. ЗАСТОСУВАННЯ МЕДІАЦІЇ У ПРОТИДІЇ БУЛІНГУ.....	24
Боксгорн А. В. ПРАВОВАЯ ПРИРОДА СОГЛАШЕННЯ ПО РЕЗУЛЬТАТАМ МЕДІАЦІЇ.....	29
Бондар В. В. ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО ВПРОВАДЖЕННЯ ІНСТИТУТУ МЕДІАЦІЇ УКРАЇНИ.....	31
Будяченко О. М., Цапущел І. М. ЩОДО МЕДІАЦІЇ, ЯК АЛЬТЕРНАТИВНОГО СПОСОБУ ВИРІШЕННЯ КОНФЛІКТУ.....	33
Вайда Т. С., Кузнєцов О. І. ПРИМИРЕННЯ МІЖ ПОТЕРПІЛИМ І ПРАВОПОРУШНИКОМ ЯК ВИД МЕДІАЦІЇ В СИСТЕМІ ФАХОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ.....	36
Воробель У. Б. ВИМОГИ ЩОДО ОСОБИ МЕДІАТОРА: ДОСВІД ПОЛЬЩІ.....	40
Геращенко С. О. МЕДІАЦІЯ В УКРАЇНІ: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ.....	47